

**QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX)
ĠURISDIZZJONI SUPERJURI
SEZZJONI ĠENERALI**

MAGISTRAT DOTTOR PAUL COPPINI LL.D.

Illum Il-Ġimgħa, 2 ta' Ottubru 2015

Rikors Ġuramentat Numru: 14/2010

**Xavier Grech u Celestina Grech f'isimhom proprio
u bħala rappreżentanti leġittimi f'isem binthom minuri Marla Grech, u
b'digriet tas-26 ta' Novembru 2010 l-istess Xavier Grech u Celestina
Grech qed jidhru f'isem l-interdetta Marla Grech qua kuraturi tagħha**

vs

Jeoffrey Vella

Il-Qorti,

PRELIMINARI

Rat ir-Rikors Ġuramentat tal-atturi li permezz tiegħu, wara li ppremettew:

Illi fil-lejl bejn id-disgħa u għoxrin (29) ta' Frar tas-sena elfejn u tmienja (2008) u l-ewwel (1) ta' Marzu tas-sena elfejn u tmienja (2008) fi Triq Ta' Ħamet, Xagħra, Ghawdex, seħħ incident li fih Marla Grech - waqt li kienet riekba vettura misjuqa minn Jeoffrey Vella bin-numru ta' reġistrazzjoni AAU 781 tat-tip Opel Corsa, involuta fl-istess incident - korriet gravament u sofriet leżjonijiet personali u serjissimi li hallewha diżabilitata b'mod permanenti, kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża;

Illi dan l-incident ġara minhabba negligenza, imperizija, traksuragni, nuqqas ta' osservanza tar-regolament tat-traffiku kif ukoll sewqan eċċessiv da parti tal-konvenut Jeoffrey Vella;

Illi minhabba dan l-incident, l-istess Marla Grech kif ukoll il-ġenituri tagħha, ossija l-atturi l-oħra, soffrew danni u ċioe' kemm *lucrum cessans* u kemm *damnun emergens*;

Illi minkejja li l-konvenut u s-soċjeta' ta' l-assikurazzjoni teiġu ġew interpellati sabiex jersqu għall-likwidazzjoni u hlas ta' danni kawżati minn dan l-incident permezz ta' ittra uffiċċjali datata d-disgħa (9) ta' Settembru tas-sena elfejn u disgħa (2009) (Ittra uffiċċjali numru 609/2009), huma baqgħu inadempjenti;

Illi kien minhabba f'hekk illi huma kellhom jagħmlu dawn il-proċeduri;

Illi l-attur jaf b'dawn il-fatti personalment.

Talbu lill-konvenut jgħid għaliex m'għandhiex din il-Qorti:

1. Tiddikjara lill-konvenut responsabbli għall-incident fuq imsemmi li fih sfat imwegga' Marla Grech, u dana minhabba traskuraġni, imperizja, non-osservanza tar-regolarmenti tat-traffiku u sewqan eċċessiv da parti tal-konvenut Jeffrey Vella;
2. Tiddikjara li l-atturi kollha soffrew danni konsegwenti għall-istess incident;
3. Tillikwida d-danni li sofrew l-istess atturi ossija Mara Grech, Xavier Grech u Celestina Grech, bhala konsegwenza ta' dan l-incident, liema danni jikkonsistu f'kemm *damnun emergens* kif ukoll *lucrum cessans*, u dana anke permezz ta' periti nominandi, jekk il-Qorti jidhrilha li hu l-każ;
4. Tikkundanna lill-konvenut jhallas lill-atturi d-danni hekk likwidati.

Bl-ispejjeż, inkluzi dik ta' l-ittra uffiċċjali tad-disgħa (9) ta' Settembru tas-sena elfejn u għaxra (2010) u ta' l-ittra uffiċċjali għan-notifika ta' l-assikuratur tal-konvenut għall-għanijiet tal-kap 104 tal-Liġijiet ta' Malta, li qed tiġi pprezentata kontestwalment ma' dan ir-rikors ġuramentat, u bl-imgħax kontra l-konvenut li huwa minn issa mħarrek għas-subizzjoni.

Rat ir-Risposta Ġuramentata tal-konvenut li eċċepixxa:

1. illi l-ewwel talba tar-rikorrenti għandha tkun miċhuda stante li l-incident awtomobilistiku de quo ma kienx imputabbli għal xi htija tal-intimat, kif ser jirriżulta waqt it-trattazzjoni tal-kawża;
2. illi fit-tieni u t-tielet talbiet tar-rikorrenti għandhom għalhekk ikunu riġettati wkoll stante li, fejn jirrigwarda l-esponent, ma hemmx danni x'jiġu likwidati favur ir-rikorrenti;
3. fi kwalunkwe każ u bla preġudizzju għall-premess, l-entita' tad-danni pretiż mir-rikorrenti huwa kontestat. Għaldaqstant ir-rikorrenti għandha tagħmel il-prova tad-danni skond il-liġi;
4. illi r-raba' talba tar-rikorrenti għandha tkun miċhuda billi l-esponent m'għandux ikun ikkundannat iħallas ebda danni lir-rikorrenti.
5. Salv eċċezzjonijiet oħra premessi fil-liġi.

Rat id-digriet tagħha tat-22 ta' Novembru 2011 fejn innominat lit-tabiba dottor Josanne Aquilina bħala espert mediku sabiex, wara li teżamina lill-attriċi Marla Grech, tirrelata dwar il-kundizzjoni medika tagħha.

Rat ir-relazzjoni tal-istess espert mediku ppreżentata fis-16 ta' Jannar 2012 u minnha mahlufa fit-23 ta' Settembru 2015.

Rat id-digriet tagħha tal-15 ta' Mejju 2015 fejn halliet il-kawża għal-lum għas-sentenza.

Rat in-noti tal-Osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti.

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi l-verbali tax-xhieda mismugħa u d-dokumenti (inklużi l-atti tal-inkjesta maġisterjali relattiva) u affidavits esebiti.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għad-danni magħmula mill-atturi in segwitu għal incident stradali li fih il-vettura tat-tip Opel Corsa, misjuqa mill-konvenut baqgħet diehla go ħajt u arblu tad-dawl, u konsegwenza ta' hekk, apparti li giet danneggjata sew din il-karozza, l-attriċi Marla Grech sofriet griehi ta' natura permanenti fuq il-persuna tagħha. L-azzjoni esperita hi għalhekk dik bażata fuq il-*Lex Aquilia*, li bażi tagħha jista' jkun id-delitt,

f'każ ta' dolo, jew il-kwazi delitt, f'każ ta' colpa, kif jippretendu li hu l-każ preżenti l-atturi.¹

Il-Giorgi jghallem f'dan ir-rigward: *"E' detta colpa in senso generale della nostra scienza qualunque violazione di un obbligo giuridico; anche la violazione dolosa. In senso piu' ristretto la parola colpa esclude il dolo, e significa volontaria omissione di diligenza, per cui non prevediamo le conseguenze illecite di una commissione od ommissione, e violiamo senza avvedercene un nostro dovere giuridico. Pero', si dice, che l'inadempimento dell'obbligazione dipende da colpa, quando sebbene la causa dell' inadempimento sia stata l'opera del debitore medesimo, costui non ne abbia avuta la coscienza, e solo abbia mancato di quella diligenza, che egli era tenuto di usare."*²

FATTI

L-incident mertu tal-kawza ġara waqt li l-konvenut għall-habta tas-sieġha ta' filgħodu tal-1 ta' Marzu 2008 kien qed issuq il-karozza tiegħu fit-triq tat-Taflija, fil-limiti tax-Xagħra, Ghawdex, fid-direzzjoni taċ-ċentru tar-rahal. Huwa kellu miegħu bhala *front-seat passenger* lit-tfajla tiegħu l-attriċi Marla Grech, u kien fi triqtu biex iwassalha d-dar. F'hin minnhom pero', hekk kif sab l-ewwel liwja f'din it-triq, baqa' diehel fil-ħajt tal-ġenb tax-xellug tat-triq, tkaxkar għal ftit miegħu sakemm sab quddiemu arblu tad-dawl u baqa' diehel fih. B'konsegwenza ta' dan, il-vettura tiegħu ġarrbet ħsarat konsiderevoli, imma aġar minn hekk l-attriċi Marla Grech wegġgħet serjament bl-iskoss tad-daqqa u spiċċat b'debilita' permanenti gravissima.

RESPONSABILITA' GĦALL-INCIDENT

Lis-surgent li nvestiga l-incident **il-konvenut** spjegalu dak li seħħ bil-mod segwenti:

*"Waqt li kont tiela' f'direzzjoni lejn ix-Xagħra, giet vettura oħra mill-faccata li ma nafx min hi, li kienet ġejja għal fuqi. Provajt nafas lejn il-ħajt iżda ħbatt mal-ħajt u wara ġo l-arblu."*³

Imbagħad quddiem il-Maġistrat Inkwirenti komplja jelabora bil-ġurament:

¹ 44 Dig. Del leg.aquil. IX, 2; art. 1033 Kap. 16.

² Teoria delle Obbligazioni nel Diritto Moderno Italiano ed. 1903 vol. II. # 18 p. 32 - 33.

³ Ara okkorrenza a fol.374 tal-process

“Jiena kif rajt din il-karozza ma’ wiċċi ġejja head on, ksirt il-ġewwa, (jiġifieri fuq ix-xellug tiegħi) u bqajt diehel f’arblu li rajtu l-ewwel darba wara l-ħabta. L-impatt kien mal-faccata tal-karozza...Fil-ħin tal-incident ma kontx qed insuq b’velocità’ qawwija imma baxxa. Pero’ ma nafx x’kien l-ispeed...Jiena nerga’ ntenni li kif spjegajt kien hemm karozza qegħda fil-lane tiegħi u ġejja minn faccata. Jiena ma kontx għaddej b’velocità’ kbira. Ma ħaristx lejn l-ispeedometer pero’ kont third gear. Jiena kont għaddej bi speed normali u li għalija kien addatat għal dik it-triq.”⁴

Il-vittma, Marla Grech, qatt ma kienet f’posizzjoni li tirrelata x’għara, għax intilfet minn sensiha mad-daqqa, u sa lllum għadha f’coma.

Xhieda okulari tal-incident ma kienx hemm.

L-espert mekkaniku **Joseph Zammit**, nominat mill-maġistrat inkwirenti sabiex jeżamina l-vettura nvoluta f’dan l-incident ikkonkluda illi:

“...mill-eżamijiet tekniċi li l-esponent għamel fuq il-vettura in kwistjoni sabiex jistabilixxi t-telf ta’ kontrol da parti tad-driver tagħha imsemmi, ma kienx jirriżulta li dan it-telfien ta’ kontrol kien ikkaġunat minħabba involviment ta’ xi vettura oħra u lanqas ma kien jirriżulta li l-incident seħħ minħabba xi ħsara teknika li l-vettura garrbet qabel l-incident.

...jirriżulta li t-telfien ta’ kontrol ġie ikkaġunat mis-sewwieq li waqt li kien qed isuq lill-imsemmija vettura fl-imsemmija triq mid-direzzjoni tar-Rabat lejn ix-Xagħra, hekk kif dar il-kurova eżistenti bl-istess velocità’ tilef il-kontrol, mar lejn ix-xellug tkaxkar mal-ħajt u ħabat mal-arblu eżistenti.”⁵

In kontro-eżami l-istess espert reġa’ tenna illi: *“Id-daqqa hija kompatibbli ma’ telf ta’ kontroll, illi kif dar il-kurova eżistenti, baqa’ jiġbed fuq in-naħa tax-xellug...Rigward speed ma nistax ngħid illi kien xi speed zgħir, hu. Hemm il-ħsara, hu.”⁶*

Il-perit tekniku, l-A.I.C. **Angelo Portelli**, nominat mill-maġistrat inkwirenti biex jirredigi pjanta tal-lokal tal-incident u jagħmel il-konstatazzjonijiet meħtieġa, ppresenta skizz li jindika fejn ħabtet u kif spiccat imdawra fid-direzzjoni opposta l-vettura tal-konvenut.⁷ Ippresenta wkoll kopja ta’ parti mis-survey sheet ufficċjali tal-lokal fejn

⁴ Ara xhieda tal-konvenut mogħtija fid-19.03.2008, a fol.75 – 77 tal-process

⁵ Ara relazzjoni tiegħu a fol.54 -55 tal-process

⁶ Ara kontro-eżami tiegħu a fol.92 tal-process

⁷ Ara kopja ta’ dan l-iskizz a fol.85 tal-process

seħħ l-inċident, u fuqha mmarka l-*point of impact*.⁸ Ma' dawn annetta wkoll sett ta' ritratti tal-karozza involuta kif instabet fl-inhawwi tal-inċident *de quo*.⁹ Fir-rapport tiegħu jgħid illi: "...After this impact of a considerable force which can be deduced from the extent of the impact at the front of the car...the car ended up in the position shown on the survey..."¹⁰

Ma rrizulatet ebda evidenza tal-karozza li allegatament invadjet il-kareġġjata tal-konvenut. It-triq fejn seħħ dan l-inċident hija wiesa biżżejjed li tiflaħ traffiku jagħddi mingħajr ebda diffikulta fuq iż-żewġ lanes tagħha, kif jidher fis-*survey* esebit. Fl-ebda parti tat-triq ma thallew traċċi ta' *brake marks* li jistgħu jindikaw li l-konvenut pprova jnaqqas mill-veloċita' hekk kif suppost li tfaċċa dan l-ostakolu quddiemu. Anzi kollox jindika li l-kagun tal-inċident in kwistjoni ma kien hadd hliet il-konvenut stess li bit-traskuraġini tiegħu baqa' għaddej bl-istess veloċita' meta kien qed javvicina l-liwja li hemm f'din it-triq, bil-konsegwenza li tilef il-kontroll tal-vettura misjuqa minnu u hbat mal-hajt tal-ġenb tat-triq sakemm baqa' diehel fl-arblu tad-dawl li hemm fil-vicinanzi. Kif ikkonkludew iż-żewġ esperti nominati fl-inkjesta, il-ħsara estensiva fil-vettura tal-konvenut ma tistax ma tkunx indikattiva tal-veloċita' li kien għaddej biha l-konvenut dak il-hin tal-inċident.

LIKWIDAZZJONI TA' DANNI

Fil-liġi tagħna l-likwidazzjoni tad-danni hija regolata bl-artikolu 1045 tal-Kodiċi Ċivili. Dawn id-danni jikkonsistu:

1. fit-telf effettiv li l-egħmil tal-persuna responsabbli tkun gabet direttament lill-parti li tbaġhti l-ħsara;
2. fl-ispejjeż li din il-parti setgħet kellha tagħmel minhabba l-ħsara;
3. fit-telf ta' paga jew qliegħ ieħor attwali, u
4. fit-telf ta' qliegħ li tbat i l quddiem minhabba inkapaċita' għal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-egħmil seta' jgħib.

Madankollu, kif gie osservat mill-qrati tagħna, f'din il-materja ma hemmx regoli fissi u nflessibbli, ma hemmx *quantitative scale* tad-danni, għax kollox jiddependi miċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Is-somma tad-

⁸ A fol. 86

⁹ Ara ritratti a fol. 79 - 84

¹⁰ Ara rapport a fol. 78

danni hi rimessa għall-arbitriju prudenzjali tal-Qorti, fil-limiti stabbiliti mil-ligi. Fl-eżerċizzju ta' din id-diskrezzjoni tagħha, il-Qorti qabel ma tasal biex tiffissa l-ammont, għandha tħares lejn iċ-ċirkostanzi molteplici, u tista' ukoll utilment tuża bhala *tests* biex tikkontrolla ċ-ċifra finali, id-diversi modi ta' kompitu suggerit mill-ġurisprudenza estera f'dan ir-rigward, mingħajr ma tivvinkola ruħha b'xi wiehed minnhom partikolari, sabiex b'dan il-mod ikun dejjem hemm ċerta elasticità ta' kriterju adattabbli għall-partikolaritajiet ta' kull fattispecie.¹¹

Kif rajna, skond il-ligi tagħna l-likwidazzjoni tad-danni tinqasam f'żewġ aspetti: id-danni attwali (*damnum emergens*) u t-telf ta' qliegħ futur (*lucrum cessans*).

Damnum Emergens:

Fil-każ in eżami d-danni qed jintalbu mhux biss f'isem il-vittma, imma wkoll mill-ġenituri tagħha, li b'konsegwenza ta' dak li gara lil Marla Grech jgħidu li huma wkoll batew finanzjarjament.

- (i) **L-attur Saver Grech**, missier Marla, qal li huwa jiggstixxi *supermarket* zgħir fir-Rabat flimkien ma' hu, u jikkoltiva r-raba biex l-uċuh li jigbor, ibieghhom mill-ħanut tiegħu. Gara illi fis-sitt xhur li bintu għamlet rikoverata fl-Intensive Care Unit tal-isptar Mater Dei, għamel l-ewwel ħmistax, meta kienet għadha fil-perikolu imminenti tal-mewt, kontinwament hdejn is-sodda tagħha, flimkien ma' martu. Wara kien jaqsam kuljum bejn Malta u Ghawdex biex jinvistaha. Huwa jippretendi li jigi kkumpensat tal-*petrol* kkunsmat mill-karozza tiegħu għall-vjaġġi li kellu jagħmel. Jikkalkula li kien jonfoq f'petrol mal-ghoxrin euro (€20) kull tliet ijiem f'dan ir-rigward. Il-konvenut, fin-nota ta' sottomissjonijiet responsiva tiegħu, jikkontesta dan l-ammont bhala wiehed esagerat, imma tenut kont id-distanzi konsiderevoli nvoluti, u l-prezz tal-*petrol*, din iċ-ċifra xejn ma tidher esagerata. Fuq 175 gurnata (6 xhur neqsin ħmistax) dawn igibu €1160. L-**elf euro (€1000)** li qed jippretendi l-attur għal dan il-għan huma għalhekk ripetibbli. Jippretendi wkoll kumpens għan-nuqqas fil-profitti li kellu min-negozju tiegħu matul l-2008, billi f'dawk is-sitt xhur li bintu damet l-isptar Malta huwa ftit li xejn daħal għax-xogħol u kien iħalli f'idejn hu u l-impjegati.¹² Gie prodott bhala xhud l-*accountant* tiegħu Joseph Cordina li esebixxa l-

¹¹ Savona v. Asphar : Appell : 23.6.1952.

¹² Ara affidavit tiegħu a fol. 476 -478

balance sheets tan-negozju tal-attur għal diversi snin.¹³ Fis-sena 2007, l-attur kellu qliegħ nett ta' €27,565.80. Fis-sena in kwistjoni il-qliegħ tiegħu kien ta' €22,982. Imma fis-sena ta' wara, meta kien reġa' daħal għax-xogħol regolarment, il-qliegħ tiegħu kien ta' €22,441, u għalhekk inqas minn dak tas-sena preċedenti. Konsegwentement ma jirrizultax li tnaqqis li kellu fl-2008 seta' kien marbut mal-incident in kwistjoni.

- (ii) **L-attriċi Celestina Grech** tippretendi li tiġi kkumpensata tal-hin kollu li tqatta' l-isptar fejn bintha. Hija qalet li minn dakinhar tal-incident, apparti l-ewwel hmistax li ma ċċaqalqitx minn fejn is-sodda ta' bintha, tkun kuljum hdejha bejn is-sitta ta' filgħaxija sa nofsinhar tal-għadha. Il-hin li jifdal mill-gurnata tgħaddieh rieqda d-dar. Fi kliemha, fil-hin li tkun l-isptar "*nieħu hsieb lil binti b'mod li omm biss taf tieħu hsieb lil bintha. Per eżempju, jiena naħsilha saqajha, nagħmlilha massage f'saqajha minħabba ċ-ċirkolazzjoni tad-demem, nidilkilha ġisimha kollu bil-kream sabiex nevrta li jkollha ġilda xotta u bedsores, nagħmlilha physiotherapy f'idejha u saqajha, nagħmlilha chest physio minn quddiem u wara, nagħmlilha facial ma' wiċċha, nagħmlilha full waxing, nagħtiha treatment għax-xagħar. Wieħed irid jifhem li Marla hija pazjenta speċjali u għandha bżonn attenzjoni speċjali. Jien nieħu hsieb li l-apparenza ta' Marla tibqa' dejjem sabiħa u ta' żagħżuġha li hi. Għalkemm Marla ma tikkomunikax magħna, ġisimgha għadu sal-lum jikber u għandu bżonn li jiġi kurat.*"¹⁴ Naturalment, f'tali ċirkostanzi, din l-attriċi ftit li xejn qed ikollha hin liberu fil-ħajja privata tagħha. Meta seħħ l-incident hija kienet mara tad-dar, imma l-faċendi, tisjir u hasil minn dakinhar bdew isiru minn bintha l-oħra u tnejn minn ħut l-attur. Ma ssemmiex pero' li dawn qed jiġu kkumpensati talli qegħdin jagħmlu mal-atturi. Tenut kont ukoll li d-danni konsistenti f'*lucrum cessans* li ser jiġu likwidati għad-debilita' permanenti tal-vittma ser ikunu qed jitgawdew indirettament mill-ġenituri tagħha, ma jidhirx li hemm lok li l-omm għandha tingħata xi kumpens ulterjuri għas-serviġi tagħha f'dan ir-rigward.
- (iii) Peress illi **l-vittma Marla Grech** hija *bedridden* u ma tistax tiċċaqilaq, tenhtieg kura speċjali biex kemm jista' jkun ma tbatix minn *bed sores* u kumplikazzjonijiet oħra li jistgħu jinqalġu minħabba din il-kondizzjoni. Ħafna mill-medicinali jiġu suppliti mill-isptar stess, imma dejjem jeħtieġ li jinxtrow hwejjeġ oħra bħal *creams, lotions, ħrieqi*, xi medicini, mhaded speċjali u *medical aids* oħra li ma jiġux

¹³ Ara affidavit a fol.486 u balance sheets a fol. 487 - 490

¹⁴ Ara affidavit tagħha a fol.479 - 483

ipprovduti mill-isptar. L-atturi ppresentaw numru konsiderevoli ta' *invoices* u riċevuti fiskali f'dan ir-rigward, ammontanti b'kollox għal €12,917.73.¹⁵ M'hemmx kwistjoni li l-ammonti indikati fil-fatturi li jirrigwardaw l-*endotape* li jintuża biex tiġi ntubata l-vittma huma ripetibbli. L-użu ndispensabbli tiegħu għe mfisser mis-*supplier*,¹⁶ li fisser kif dan it-*tape* irid jinbidel kuljum. Uhud mir-riċevuti fiskali eseblti għew ukoll ikkonfermati mill-ispizjara Maria Mercieca tal-Castle Pharmacy, li fisser kif hafna mill-oġġetti mixtrija huma konnessi mal-kondizzjoni medika tal-vittma. Il-konvenut pero' joġġezzjona għall-fatt li qed jiġu reklamati wkoll spejjeż rigwardanti ix-xiri ta' kosmetiċi u oġġetti relatati mal-kura estetika tal-mara, li jintużaw minn kwalunkwe tfajla tal-eta' tal-vittma, u li m'għandhom x'jaqsmu xejn mal-kondizzjoni medika tagħha. F'dan il-konvenut għandu raġun. Billi huwa diffiċli ferm li dawn l-ispejjeż jiġu identifikati fir-riċevuti eseblti, l-Qorti qegħdha *arbitrio boni viri* tnaqqas is-somma ta' €3000 mis-somma reklamata, biex jiġi li jibqgħu dovuti f'dan ir-rigward €9917.73.

Lucrum Cessans:

Dwar il-metodu kif jiġi komputat dan it-telf futur, ma hemm l-ebda regola fissa u l-qrati tagħna adottaw diversi kriterji. Kif intqal mill-Qorti tal-Appell: "*Jingħad illi l-qrati tagħna fil-pronunzjament tagħhom dwar kriterji li għandhom jintużaw biex jagħmlu tajjeb għall-incertezzi ta' likwidazzjoni ta' danni li f'każijiet simili dejjem jagħtu lok għalihom, qatt ma rrinuzjaw għall-fakolta' diskrezzjonali tagħhom... Diversi drabi l-qrati tagħna segwew il-prinċipji enunċjati fil-kawża 'Butler v. Heard'.*"¹⁷ Imma kif għe enfasizzat f'sentenza oħra ta' dik il-Qorti, "*Il-Qorti tara li fil-ġurisprudenza tagħna għe kemm il darba mişhuq li minkejja ċerti prinċipji li jirriżultaw mill-ġurisprudenza, dejjem għandu jkun hemm ċertu elasticita' ta' kriterji billi l-pronunzjament fil-likwidazzjoni in kwistjoni huwa wieħed ta' probabilita'. Inoltre, id-danneġġjat jingħata somma kapitali darba waħda biss, li meta tingħata b'sentenza m'hijiex aktar soġġetta għal ebda revizjoni. Għalhekk din is-somma kapitali trid tkun tikkorrispondi kemm jista' jkun mar-rejalta'.*"¹⁸ Għal numru ta' snin il-Qrati tagħna fil-maġġor parti tal-każi segwew rigorożament il-metodu stabilit għall-ewwel darba fil-kawża "Butler vs Heard". Din il-kawża tagħat oriġini għal dak li jissejjaħ il-*multiplier system* li fiha l-perċentwali tad-debilita' u l-qliegh annwali tal-korrut jiġu multiplikati bis-snin tal-hajja lavorattiva bażata fuq il-*life expectancy* tiegħu miżjud b'perċentwali biex

¹⁵ Ara riċevuti Dok.A sa Dok.E a fol.457 – 461, u Dok.1 sa Dok. 51 a fol.491 - 551

¹⁶ Ara deposizzjoni ta' Raymond Theuma a fol. 451 – 456

¹⁷ Carmelo sive Charles Micallef et vs Richard Spiteri et. Appell: 15.01.2002

¹⁸ Francis Sultana vs John Micallef et noe. Appell: 20.07.1994

tagħmel tajjeb għall-inflazzjoni u ziediet fil-pagi, u b'riduzzjoni ta' ċertu ammont minhabba l-*lump sum payment*. F'dawn l-aħħar snin pero' dan il-metodu ta' kalkolazzjoni gie modifikat sabiex ikun iktar realistiku u jiehu konsiderazzjoni aħjar tač-čirkostanzi taž-žmienijiet attwali.¹⁹

L-espert mediku Dr. Josanne Aquilina stabiliet ir-rata ta' diżabilita' permanenti li qed issofri minnha l-attriċi bhala waħda ta' mija fil-mija (100%).²⁰ Fil-kawzi li segwew is-sentenza f'*Butler vs Heard* b'mod rigoruż, il-ħajja lavorattiva ma kienitx tiġi kkalkolata a baži tas-snin kollha li kien għad baqagħla taħdem il-vittma, kieku ma seħhx l-incident, imma normalment kienet tittiehed ħajja lavorattiva ta' għoxrin (20) jew ħamsa u għoxrin (25) sena. Illum il-gurnata pero' meta l-*life expectancy* twalet sostanzjalment, tant illi ħafna pajjiżi qed itawwlu wkoll l-eta' tal-pensjoni, ma baqa' ebda raġuni għaliex il-ħajja lavorattiva ma tiġix kalkolata kollha.²¹ Meta seħh dan l-incident il-vittma Marla Grech kellha ħmistax (15) il-sena,²² u skond formula applikata mill-Qorti tal-Appell għal dan il-fini, għandha tiġi kunsidrata ħajja lavorattiva ta' erbgħin (40) sena.²³ Il-konvenut jissottometti fin-Nota tal-Osservazzjonijiet responsiva tiegħu, li peress illi Dr. Anthony Galea Debono, espert mediku inkarigat mid-ditta assikuratriċi tiegħu biex jeżamina l-vittma, li wkoll ikkonkluda li din kellha diżabilita' permanenti ta' mija fil-mija (100%), imma madankollu ma kellhiex *life expectancy* ta' iżjed minn għaxar (10) snin,²⁴ il-Qorti għandha tiegħu in konsiderazzjoni dan il-fattur meta tiġi biex tikkalkula il-ħajja lavorattiva tal-vittma. Bir-rispett kollu, pero', din il-Qorti ma taqbel xejn mat-teži proposta mill-konvenut, għax ma temminx li l-vittma għandha tiġi żvantagġjata sempliċement għax baqgħet ħajja, minkejja l-ħsara li garrbet. Ma rriżultax li Marla Grech kellha xi storja medika qabel l-incident stradali li halliha f'din is-sitwazzjoni. Kollox jindika li din kienet tfajla b'saħħitha, fuq ruħha u bil-potenzjal li tgħix ħajja normali bhal tfajliet ohra tal-eta' tagħha. Il-ħajja lavorattiva tagħha għandha għalhekk tiġi kkalkolata fuq il-massimu permissibbli, bhal ma wara kollox isir dejjem meta l-vittma tmut.

Meta seħh l-incident in kwistjoni, Marla Grech kienet għadha qed tattendi l-aħħar sena skolastika tagħha bi preparazzjoni għal-eżamijiet tal-*O level*.

¹⁹ Emanuel Mizzi vs Carmel Attard; sentenza ta' din il-Qorti tat-13.05.2003

²⁰ Ara relazzjoni tal-espert mediku a fol. 423 – 429 tal-process

²¹ Agius ve Galea et noe. , Kummerc: 11.07.1989; Buttigieg vs Azzopardi, Kummerc: 25.07.1989; Mario Camilleri vs Mario Borg, Prim'Awla: 8.05.1990

²² Ara kopja tač-certifikat tat-twelid tagħha, a fol. 13 tal-process, minn fejn jirriżulta li twieldet fis-26 ta' Marzu 1992

²³ Ara Darren Sammut vs Eric Zammit, Appell:3.12.2004

²⁴ Ara rapport tiegħu esebit bhala Dok.AGD a fol. 558 - 562

Jidher li t-tfajla kienet tipprometti fl-istudji tagħha,²⁵ u allura wieħed jippresumi li kienet ser tkompli tistudja biex tkun kapaċi taqla' iżjed mill-paga minima nazzjonali. Fl-2008 meta seħħ l-incident *de quo* il-paga minima nazzjonali kienet ta' €132.77 fil-gimgha,²⁶ li jgħibu €6904 fis-sena. Jixraq għalhekk illi l-medja ta' paga annwali bażi għall-fini tal-komputazzjoni ta' dak dovut tkun ta' €10,000.

Għalhekk l-ammont dovut irid jinħadem hekk: €10,000 (media ta' paga bażi) x 40 (snin ta' ħajja lavorattiva) x 100% (debilita' permanenti) x 120% għar-rata ta' inflazzjoni = €480,000. Minn dawn jitnaqqas is-solitu kwint (1/5) minħabba l-*lump sum payment*, u cioè' €96,000, biex jiġi li hu dovut f'dan ir-rigward: €480,000 - €96,000 = €384,000.

RI-EPILOGU

Għaldaqstant l-ammont totali pagabbli lill-atturi in linea ta' danni kkaġunati per konsegwenza tal-incident mertu ta' din il-kawża, huma s-segwenti:

1. **Damnum emergens:**

- (i) għall-attur Xavier Grech: €1000;
- (ii) għall-attriċi Celestina Grech:xejn;
- (iii) għall-atturi f'isem binthom Marla Grech: €9917;
total ta' €10,917

2. **Lucrum Cessans:** €384,000.

- b'kollox: €10,917 + €384,000 = **€394,917**.

Għal dawn il-motivi tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenut,

1. Tilqa' l-ewwel talba u tiddikjara lill-konvenut unikament responsabbli għall-incident mertu tal-kawża;
2. tilqa' in parti t-tieni talba u tiddikjara li l-atturi Xavier Grech proprio u l-atturi Xavier Grech u Celestina Grech nomine sofrew danni konsegwenza ta' dan l-incident stradali,

²⁵ Ara deposizzjoni ta' Rita Sultana, l-headmistress tal-iskola tagħha a fol.420, u dik ta' Mario Cassar, għalliem fl-iskola tal-Arti, a fol. 389 - 395

²⁶ Ara SL452.71 – National Minimum Wage National Standard Order

3. tillikwida d-danni sofferti mill-atturi proprio et nomine fis-somma ta' tlett mija erbgħa u disghin elf, disa' mija u sbatax il-euro (€394,917);
4. tikkundanna lill-istess konvenut sabiex iħallas l-ammont hekk likwidat lill-atturi.

Bl-ispejjeż, inkluzi dawk tal-ittri uffiċċjali ndikati fir-rikors guramentat, kontra l-istess konvenut.

(ft) Paul Coppini
Maġistrat

(ft) Silvio Xerri
D/Reġistratur

Vera Kopja

Għar-Reġistratur

02.10.2015 – Sup14.2010 – Xavier Grech et vs Jeffrey Vella
3339